

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ЗВІТ

Комітету НААУ з питань
сімейного права

за 2023 рік

**Комітет НААУ
з питань
сімейного права**

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОМІТЕТ

Комітет з сімейного права було створено як секцію у структурі Національної асоціації адвокатів України (далі – НААУ) згідно з розпорядженням Голови НААУ, РАУ №6 від 25 січня 2018 року, яку 28 серпня 2019 року переформатовано у Комітет з сімейного права НААУ.

Метою діяльності Комітету є: сприяння розвитку сімейного права, забезпечення ефективного захисту прав суб'єктів сімейних правовідносин, поглиблення практичного досвіду адвокатів шляхом створення алгоритмів і стратегій судового та позасудового захисту прав та інтересів учасників сімейних правовідносин.

2. СКЛАД КОМІТЕТУ

Головою Комітету була призначена **Гретченко Лариса Леонідівна** розпорядженням Голови Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України від 30 травня 2023 року №85.

Е-адреса: l.hretchenko@mail.unba.org.ua

Актуальний склад Комітету розміщено на [сайті НААУ](#).

Контакти:

04070, м. Київ, вулиця Борисоглібська, 3,
5-й поверх.

Заступник голови

Савицька Світлана Леонідівна

Е-адреса: s.savytska@mail.unba.org.ua

Заступник голови

Бабенко Юрій Сергійович

Е-адреса: y.babenko@mail.unba.org.ua

Секретар Комітету

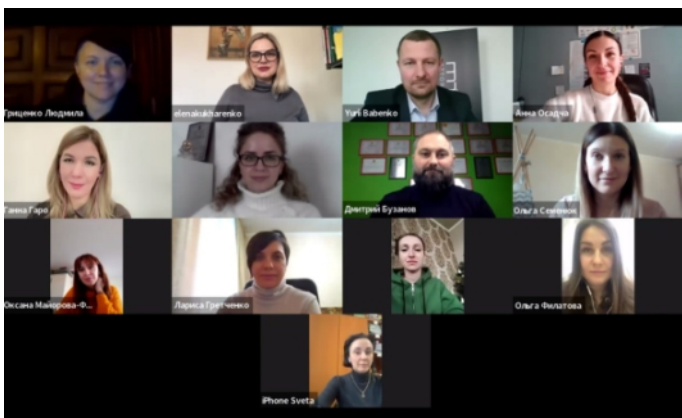
Попіка Ірина Анатоліївна

3. ПРОВЕДЕНІ ЗАСІДАННЯ КОМІТЕТУ

13 січня відбулося засідання Комітету. Члени Ради Комітету обговорювали та формували план діяльності на 2023 рік. Зокрема, заплановано:

- організацію круглих столів, панельних дискусій;
- підготовлення методичних рекомендацій;
- правовий аналіз законопроектів;
- налагодження співпраці з міжнародними організаціями;
- проведення вебінарів на базі ВША та підготовлення тематичних публікацій.

9 березня Комітет у форматі електронного листування в месенджері Telegram здійснив обговорення законопроекту “Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо зміни терміну розгляду заяв про розірвання шлюбу” (№9043 від 21.02.2023).

Метою законопроекту є зміна термінів розгляду заяв про розірвання шлюбу з метою надати більше часу для обдумування та примирення подружжя.

За результатами дискусії Комітет сформулював правову позицію законопроекту, у якому не підтримав його прийняття. Член Ради Юрій Бабенко підготував остаточну позицію Комітету для відправлення до ВРУ.

20 листопада відбулося засідання Комітету. В обговоренні поточних викликів та пропозицій щодо плану діяльності на 2024 рік члени Ради Комітету окреслили наступні питання:

- потребу напрацювання методичних рекомендацій щодо надання правничої допомоги (з фокусом на інтереси дитини) у справах щодо усиновлення та скасування усиновлення;
- проблематику у справах щодо позбавлення батьківських прав, визначення місця проживання дитини, усунення перешкод у спілкуванні з дітьми та участі в їх вихованні;
- правовідносини, пов'язані із вивезенням одним із батьків дітей за кордон в період запровадження воєнного стану, реалізацією іншим з батьків, який залишається проживати в Україні, права на спілкування й участі у вихованні дітей та поверненням таких дітей в Україну;
- опитування думки дитини в судовому процесі, якщо дитини перебуває за кордоном;
- особливості справ про позбавлення батьківських прав та попередження батьків судом про необхідність зміни ставлення до виконання батьківських обов'язків.

Також, в процесі обміну практичним досвідом члени Ради Комітету звернули увагу на особливості судового провадження у сімейних спорах, з урахуванням чого голова Комітету Лариса Гретченко запропонувала провести захід, який стосуватиметься участі органів опіки та піклування у сімейних спорах (в категоріях справ, в яких обов'язковість їх участі визначена законодавством), обов'язковості висновків органів опіки та піклування та можливості прийняття рішень в таких справах за відсутності відповідних висновків.

4. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ

Методичні рекомендації "Спадкові спори у разі смерті одного з подружжя: як захистити інтереси клієнта?"

Дата проведення: 2 лютого.

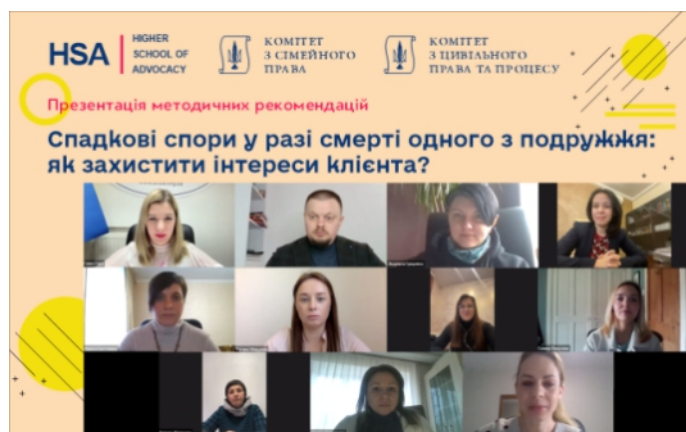
Формат заходу: онлайн (Zoom).

Комітетом спільно з Комітетом з цивільного права та процесу і Вищою школою адвокатури проведено презентацію методичних рекомендацій. До участі у заході запрошено представників Нотаріальної палати України: Інну Бернацьку, Тетяну Кучеренко, Галину Парусову.

Модерувала захід голова Комітету з сімейного права НААУ Ганна Гаро.

Спікерами заходу виступили адвокати, члени комітетів НААУ – Олексій Мотилук, Тетяна Жидачек, Людмила Гриценко, Тамара Денисова, Вікторія Сандулєєва, Лариса Гретченко.

Деталі заходу: <https://bit.ly/3IsDOLn>.

Фахова дискусія на тему «Тимчасове переміщення та евакуація: правові механізми забезпечення безпеки дітей»

Дата проведення: 13 березня

Формат заходу: онлайн (Zoom).

Захід організований за ініціативою Комітету спільно з Вищою школою адвокатури за ініціативою Центру «Адвокат дитини».

Доповідачами заходу виступили адвокати, члени Комітету з сімейного права НААУ, Центру «Адвокат дитини» ВША НААУ – Ганна Круглякова, Людмила Гриценко, Анастасія Шепеленко, Маргарита Жданова, Людмила Язан та Катерина Рашевська – юрист Регіонального центру прав людини, член Міжвідомчої комісії з питань застосування та реалізації норм міжнародного гуманітарного права в Україні.

Також до обговорення долучилися представники Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану, профільних міністерств і відомств, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Освітній омбудсмен України, міжнародні та українські правозахисні організації.

Модерувала захід Лариса Гретченко, адвокат, медіатор, керівник Центру «Адвокат дитини» ВША НААУ, заступник голови Комітету.

Під час заходу обговорювали питання:

- міжнародні стандарти та світовий досвід евакуації дітей у збройному конфлікті;
- національне законодавство і досвід територіальних громад з евакуації в умовах війни;
- елементи і фактори в складі найкращих інтересів дитини в питаннях евакуації;
- безпекові ризики за місцем проживання та новим місцем переміщення дитини;
- різність підходів до евакуації сімей з дітьми та закладів інституційного догляду і виховання дітей;
- практика ЄСПЛ і вітчизняних судів щодо підстав відібрання дитини;
- захист інтересів дитини через відібрання vs втручання в право на приватне і сімейне життя.

Деталі заходу: <https://bit.ly/3LcGLku>.

4. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ

Круглий стіл на тему «Захист прав дітей у воєнний час: сучасні виклики, загрози та шляхи їх подолання»

Дата проведення: 20 березня.

Формат заходу: онлайн (Zoom) та офлайн.

У заході взяла участь делегація Національної ради адвокатів Франції, яка на запрошення Національної асоціації адвокатів України з робочим візитом перебувала в Україні з моніторинговою місією стану захисту прав дітей з фокусом у воєнному часі. Дискусію відкрила Голова НААУ, РАУ Лідія Ізовітова.

Під час свого виступу Лариса Гретченко детально окреслила аспекти законодавства у сфері захисту прав дітей, а також торкнулася проблеми недосконалості системи надання безоплатної правничої допомоги дітям.

Деталі заходу: <http://surl.li/jnvl>.

Круглий стіл «Вплив повномасштабної війни в Україні на вирішення спірних питань стосовно дітей в цивільному судочинстві: фактичні та процесуальні аспекти»

Дата проведення: 27 березня.

Формат заходу: онлайн (Zoom).

Захід організований за ініціативою Комітету спільно з Центром «Адвокат дитини» ВША НААУ.

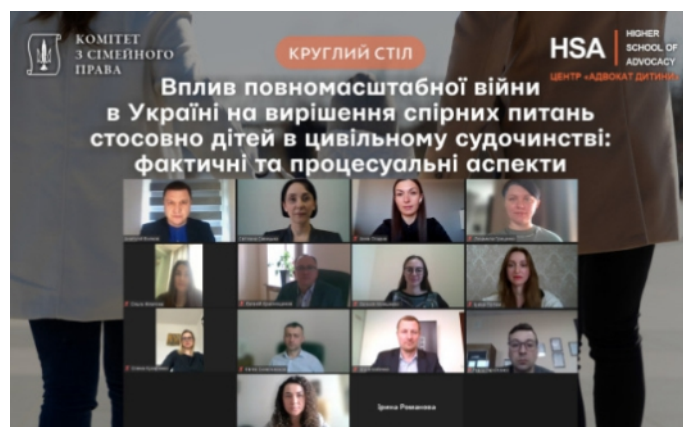
До участі у заході долучилися судді Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду Євгеній Краснощоків і Євген Синельников, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Івано-Франківській області Євгенія Мнишенко, начальник Служби у справах дітей та сім'ї Київської обласної державної адміністрації (Київської обласної військової адміністрації) Ірина Антошко та начальник відділу захисту прав дітей Служби у справах дітей та сім'ї м. Києва Ірина Романова.

Спікерами заходу виступили адвокати, члени Комітету, Центру сімейного права ВША НААУ Людмила Гриценко, Анна Осадча, Ольга Філатова, Ірина Попіка, Юрій Бабенко, Олена Кухаренко, Анатолій Волков.

Модерувала захід заступник голови Комітету Світлана Савицька.

Деталі обговорення на сайті НААУ:

<https://bit.ly/3GK3gKX>.

4. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ

Круглий стіл «Сімейні спори: коли сімейні правовідносини та конфлікти щодо участі у вихованні дітей призводять до початку кримінальних проваджень»

Дата проведення: 5 квітня.

Формат заходу: онлайн (Zoom).

Захід відбувся за ініціативою Комітету та Комітету з кримінального права та процесу спільно з Центром «Адвокат дитини» і Центром з сімейного права ВША НААУ.

Модератор заходу – голова Комітету Ганна Гаро у вітальному слові вказала: *«Особливістю сімейного конфлікту є сильне бажання втекти та позбавитися навіть спогадів про спільне життя, відчувати свободу та емоційну безпеку. Але, як правило, другий партнер не згоден відпустити, бо ще кохає. А тому намагається усіякими гіями та протидіями “причинити добро”. Починається протистояння, яке часто переростає у справжню багаторічну війну, гру у жертву та тирана. Шукаючи порятунку, постраждала сторона звертається до адвокатів та правоохоронних органів, бо вважає, що гіями партнера порушується закон».*

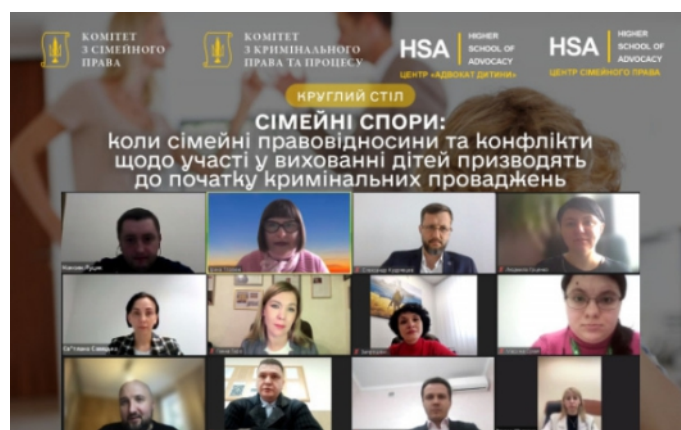
На заході учасники обговорили, де та межа, які ефективні дії можуть вчинятися, щоб допомогти парі завершити свої відносини в правовому полі. Або захистити порушене право, що впливає з сімейних прав, зокрема брати участь у вихованні дітей, отримувати гарантоване дитині законом матеріальне утримання. Оскільки ключове – це діяти в найкращих інтересах дитини.

До участі у заході долучилися представники Національної поліції України – Ярослав Шанько, Олеся Даценко, Олена Янкіна, Мирослава Сіренко, Ігор Сперанський, а також представники Офісу Генерального прокурора – Максим Луцик та Ірина Шурхно.

Спікерами заходу виступили адвокати, члени Комітетів НААУ, Центрів ВША НААУ – Анатолій Волков, Олег Простибоженко, Світлана Савицька, Кирило Легких, Ірина Гловюк, Олександр Кудрявцев, Людмила Гриценко, Ганна Круглякова, Марина Сухая.

Деталі обговорення на сайті НААУ:

<https://bit.ly/3L9QfNu>.

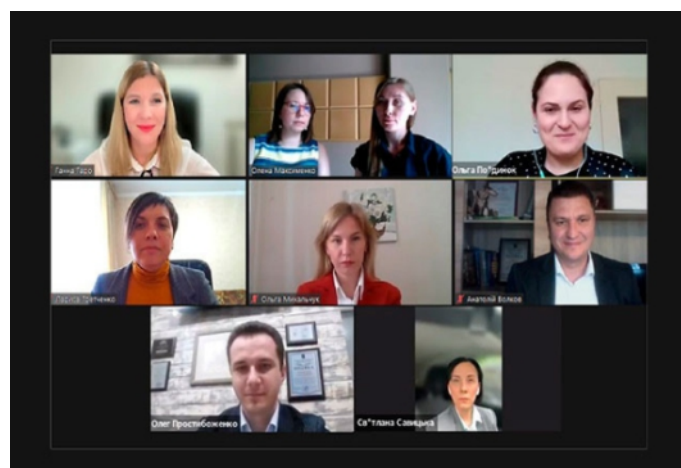

Круглий стіл «Вирішення сімейних спорів між громадянами України, які тимчасово проживають у Чеській Республіці»

Дата проведення: 10 травня.

Формат заходу: онлайн (Zoom).

До 24 лютого 2022 року чеські суди не застосовували право Чехії при вирішенні сімейних справ щодо громадян України. Але з поширенням режиму тимчасового захисту на українців ситуація кардинально змінилася.

4. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ

Комітети НААУ з сімейного права та з міжнародного права спільно з Центром «Адвокат дитини» та Центром сімейного права Вищої школи адвокатури організували та за участі чеських колег провели круглий стіл на тему «Вирішення сімейних спорів між громадянами України, які тимчасово проживають у Чеській Республіці». Модерувала обговорення заступниця голів комітетів з міжнародного права та з питань гендерної політики Ольга Поєдинок.

Нагадаємо, правову основу для вирішення сімейних спорів між громадянами України, які тимчасово проживають у Чеській Республіці, становлять:

- [Гаазька конвенція](#) про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання;
- [Конвенція](#) про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей;
- [Договір](#) між Україною та Чеською Республікою про правову допомогу в цивільних справах.

Водночас, як зауважила адвокат із сімейного права Чеської Республіки Павла Вацкова, існують деякі особливості у справах, пов'язаних зі спадкуванням і незаконним переміщенням дітей, бо тут застосовуються колізійні норми.

Деталі обговорення на сайті НААУ:

<https://bit.ly/3BEJg9D>.

Круглий стіл «Спори про стягнення додаткових витрат на дитину: на що звернути увагу»

Дата проведення: 8 червня.

Формат заходу: онлайн (Zoom).

Надання правової допомоги батькам і представництво у категорії спорів про стягнення додаткових витрат на дитину має відбуватися виключно в інтересах дитини, а не перетворюватися на «битву правових позицій».

На цьому акцентували увагу учасники круглого столу.

Захід ініційовано членами Комітету НААУ з питань сімейного права та Центру «Адвокат дитини» ВША НААУ спільно з суддями Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду.

Під час круглого столу доповідачі намагалися розробити дієвий алгоритм захисту прав дітей у спорах щодо стягнення додаткових витрат, визначити на основі аналізу актуальної судової практики, які витрати можуть належати до додаткових, які обставини зумовлюють обов'язок батьків брати участь у додаткових витратах на утримання дітей, а також процесуальні особливості такого роду справ.

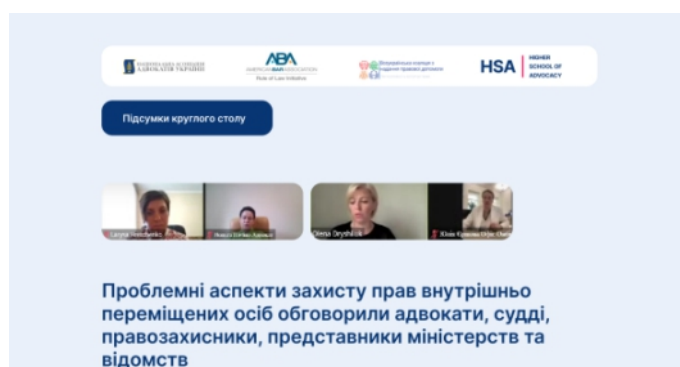
Деталі обговорення на сайті НААУ:

<http://surl.li/ipqjq>.

Круглий стіл «Проблематика законодавства та практики, що стосуються прав внутрішньо переміщених осіб»

Дата проведення: 27 липня.

Формат заходу: онлайн (Zoom).

4. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ

Проблемні аспекти захисту прав внутрішньо переміщених осіб обговорили адвокати, судді, правозахисники, представники міністерств і відомств.

Захід організований ВША НААУ спільно з Комітетом НААУ з питань взаємодії з громадянським суспільством і благодійною організацією “Всеукраїнська коаліція з надання правової допомоги” у співпраці з Ініціативою Верховенства права Американської Асоціації Юристів /American Bar Association Rule of Law Initiative.

Модератором експертного обговорення виступила Лариса Гретченко, голова Комітету.

Детальніше про захід на сайті ВША НААУ: <https://tinyurl.com/4ffh6n5k>.

Онлайн консультація «Як ефективно захистити права неповнолітніх»

Дата проведення: 20 листопада.

Формат заходу: онлайн (Zoom).

У рамках Всесвітнього дня дитини у Вищій школі адвокатури НААУ за ініціативи активу Центру «Адвокат дитини» відбулася відкрита онлайн консультація «Як ефективно захистити права неповнолітніх: роз'яснює адвокат дитини», яку провели голова Комітету Лариса Гретченко та заступник голови Світлана Савицька.

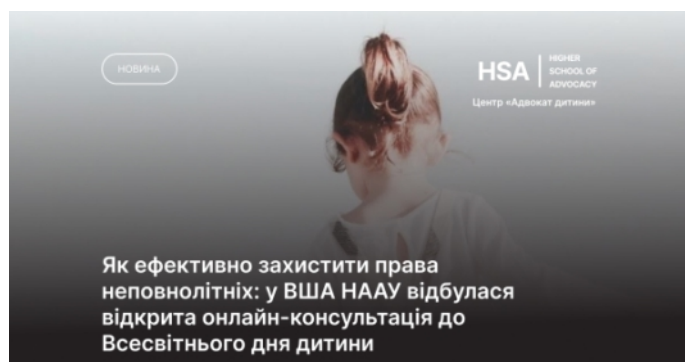
Захід покликаний обговорити виклики, з якими сьогодні стикається дитина в умовах воєнного стану та роль адвоката в застосуванні ефективних інструментів правового захисту, забезпеченні найкращих інтересів і врахування думки дитини при вчиненні дій і прийнятті рішень у справах за участі неповнолітніх.

Лариса Гретченко в огляді міжнародних стандартів прав дитини підкреслила важливість забезпечення сприятливих умов, можливостей для розвитку дитини та принципу найкращих інтересів дитини, про які наголошено у двох основоположних міжнародно-правових документах – Декларації прав дитини від 20.11.1959 та Конвенції про права дитини від 20.11.1989.

Зі слів адвоката, конвенційна «формула» щасливого дитинства, орієнтована перш за все на дитину як суб'єкта правовідносин, її право на самовизначення, закріплює широкоспектральність прав та інтересів дитини і пріоритет забезпечення найкращих інтересів дитини.

Світлана Савицька схарактеризувала основні ризики для дітей в умовах воєнного стану в Україні крізь призму реалізації права на сім'ю, сімейне виховання та утримання. Адвокат серед категорій справ, що зачіпають права та інтереси дитини та є поширеними у практиці, зазначила справи про повернення дітей в Україну, про возз'єднання членів сім'ї, про усиновлення, передання дітей під тимчасову опіку, про аліменти, стягнення витрат, пов'язаних з особливими потребами дітей, видання обмежувальних приписів судом, кримінальне переслідування винної особи.

Детальніше про захід: <http://tinyurl.com/52xsb3yv>.

4. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ

Круглий стіл “Зупинення провадження при розгляді сімейних справ: чи в найкращих інтересах дитини?”

Дата проведення: 6 грудня.

Формат заходу: онлайн (Zoom).

У співпраці Комітету та Центру “Адвокат дитини” було проведено круглий стіл, у якому до участі долучилися судді Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду Олена Білоконь та Євген Синельников, а також адвокати, представники органів державної влади, науковці, провідні експерти громадських правозахисних організацій та інші зацікавлені особи.

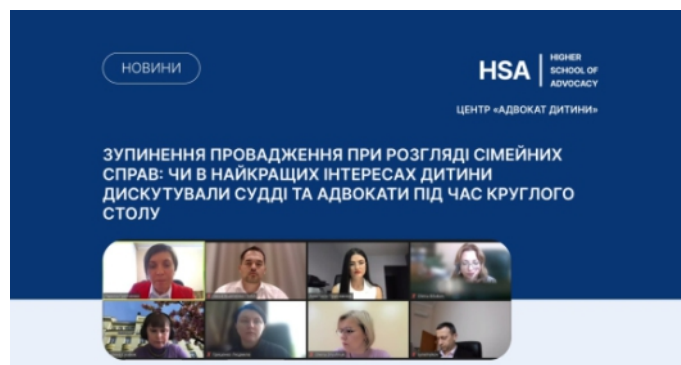
Лекторами заходу виступили адвокати Ірина Гловюк, Людмила Гриценко, Олена Дришлюк, Вольга Шейко, Анастасія Присяжнюк.

Модерувала дискусію голова Комітету Лариса Гретченко.

Відносини, пов'язані з правом дитини на сім'ю та утримання, складають одну з найбільш поширених цивільних справ і без перебільшення мають важливе державне та правове значення. Тема зупинення провадження при розгляді сімейних справ є виключною та має на меті привернути увагу до проблем можливої затримки при вирішенні сімейних справ, які або безпосередньо, або опосередковано торкаються інтересів дитини, і сприяти пошуку тих конструктивних рішень, які допоможуть забезпечити доступ кожної дитини до правосуддя і реалізувати всі права, що входять до складової права дитини на сім'ю.

Детальніше за посиланням:

<http://tinyurl.com/bdhpjj9r>.

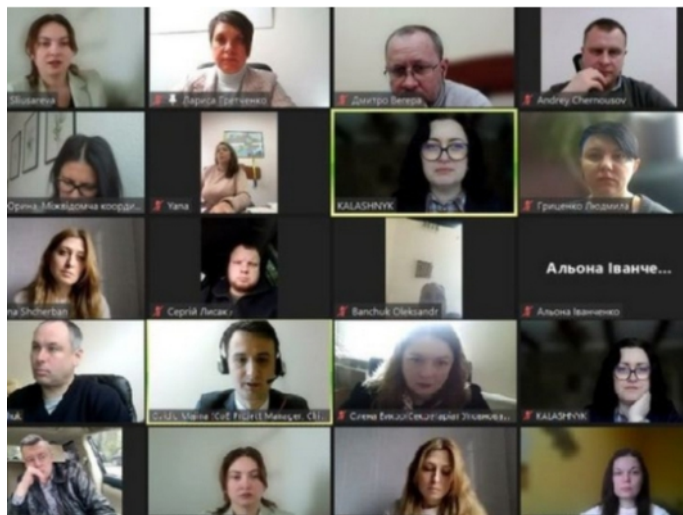
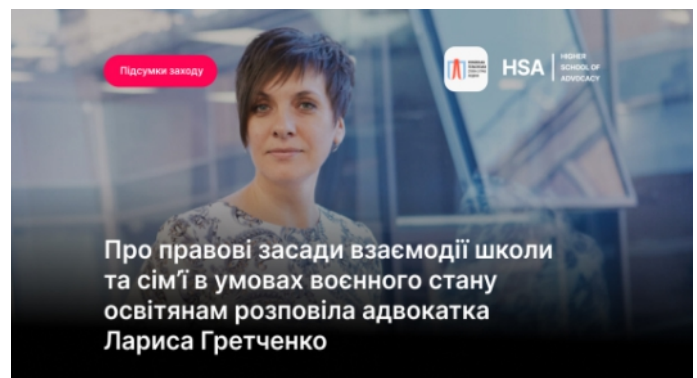
5. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

У квітні заступниця голови Комітету з сімейного права Лариса Гретченко та членкиня Ради Комітету Людмила Гриценко взяли участь в онлайн презентації звіту проекту Ради Європи «Захист прав дітей під час війни і в післявоєнний період в Україні» на тему «Аналіз системи правосуддя щодо неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом в Україні. Практичні аспекти».

Зі звітом «Аналіз системи правосуддя щодо неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом в Україні. Практичні аспекти» можна ознайомитися за посиланням: <http://surl.li/jnvpw>.
Детальніше про захід: <http://surl.li/gpohq>.

Лекторкою заходу виступила заступниця голови Комітету Лариса Гретченко, адвокатка, медіаторка, експертка з антибулінгу, керівниця Центру «Адвокат дитини» ВША НААУ.

Деталі обговорення: <http://surl.li/hhnre>.

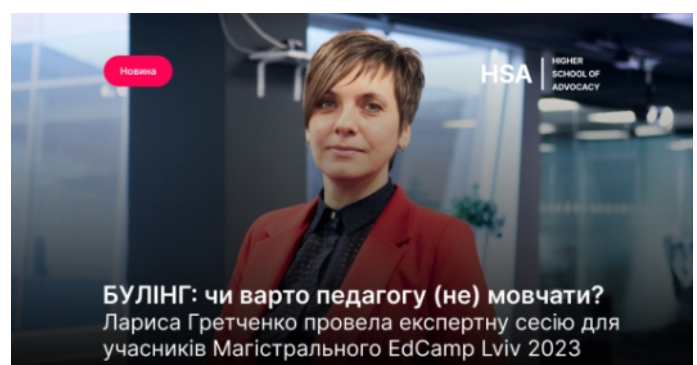

12 квітня відбувся вебінар на тему «Право дитини на освіту: правові засади взаємодії школи та сім'ї в умовах воєнного стану» в рамках співпраці Української Гельсінської спілки прав людини з Вищою школою адвокатури НААУ, який об'єднав педагогічних працівників, юристів, керівників закладів освіти, фахівців і спеціалістів органів освіти, інших заінтересованих темою осіб.

28 квітня заступниця голови Комітету Лариса Гретченко провела експертну сесію на тему «БУЛІНГ: чи варто педагогу (не) мовчати?» для учасників Магістрального EdCamp Lviv 2023, масштабної освітньої конференції у Львові та об'єднала участю 150 педагогів зі всієї країни.

Адвокат наголосила на важливості впровадження в освітню політику чутливих до конфлікту інструментів та перегляду антибулінгових політик, що особливо актуально для закладів, у яких навчаються діти з числа внутрішньо переміщених осіб.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/gwvne>.

31 травня у переддень Міжнародного дня захисту дітей регіональний представник Комітету у місті Києві Дмитро Бузанов та голова Комітету Лариса Гретченко взяли участь у конференції «UA: ВІЙНА. НЕДОСПІВАНА КОЛИСКОВА», організованій Офісом Президента України та Омбудсменом України з нагоди Міжнародного Дня захисту дітей.

Конференція об'єднала представників органів державної влади, організацій громадянського суспільства та міжнародних організацій навколо теми захисту прав дитини в умовах викликів воєнного часу. У фокусі дискусії опинилися питання порушень прав дітей у зв'язку з військовою агресією РФ, вчинені агресором злочини геноциду, депортації, їхні масштаби та наслідки. Окрему увагу було присвячено питанню притягнення керівництва РФ до відповідальності за вчинені злочини.

Офіційно відкрив конференцію Президент України Володимир Зеленський, який у промові представив відкриття Центру захисту прав дитини у рамках програми Bring Kids Back UA та наголосив на пріоритетних кроках заради повернення на батьківщину всіх маленьких громадян України.

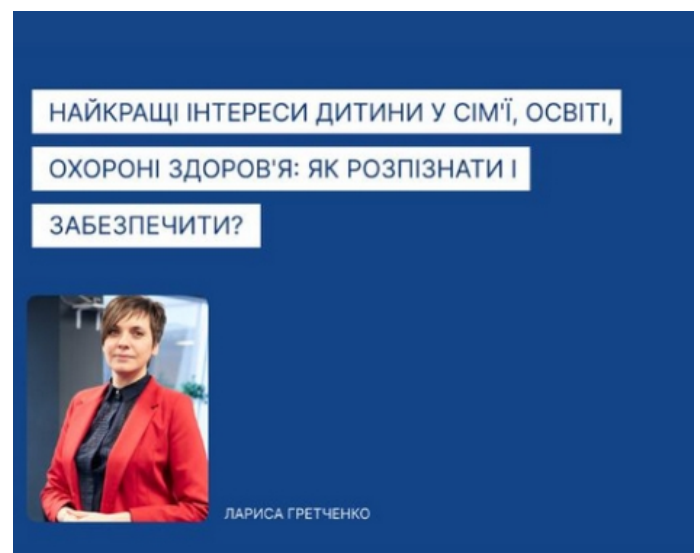

1 червня Головою Комітету з сімейного права Національної асоціації адвокатів України призначено адвоката Ларису Гретченко.

Лариса Гретченко здійснює адвокатську діяльність з 2013 року. Є медіатором, керівником Центру «Адвокат дитини» Вищої школи адвокатури. До призначення обіймала посаду заступника голови Комітету.

1 червня відбувся семінар на тему «Найкращі інтереси дитини у сім'ї, освіті, охороні здоров'я: як розпізнати і забезпечити?» у рамках правопросвітницького проекту «Правосвідомість». Голова Комітету, керівник Центру «Адвокат дитини» Лариса Гретченко сфокусувала увагу на необхідності дотримання принципу найкращих інтересів дитини у сім'ї, освіті та охороні здоров'я.

Лектор детально розповіла про концепцію забезпечення «найкращих інтересів дитини» за міжнародним правом і національним законодавством, розглянула найкращі інтереси дитини як елемент системи правосуддя, дружнього до дитини.

В огляді судової практики на прикладі конкретних судових проваджень Лариса Гретченко проаналізувала застосування судами принципу забезпечення найкращих інтересів дитини.

Трансляція семінару доступна за посиланням: <https://cutt.ly/ewwgP4c1>.

2 червня 2023 року у Львівському державному університеті внутрішніх справ відбувся круглий стіл на тему «Правові засоби захисту прав і свобод дитини в Україні».

Участь у роботі круглого столу взяла голова Комітету Лариса Гретченко з доповіддю на тему «Безпечне освітнє середовище: роль інспектора ювенальної превенції через призму національної практики у справах про булінг».

Лариса Гретченко наголосила, що, вирішуючи справи про булінг, суди виходять з того, що розгляд справи про адміністративне правопорушення здійснюється щодо правопорушника в межах протоколу про адміністративне правопорушення, який є єдиною підставою для ініціювання притягнення кривдника до адміністративної відповідальності, окрім винятків, зазначених у ст. 258 КУпАП. Протокол про адміністративне правопорушення як підстава для притягнення особи до відповідальності та як один із засобів доказування (ст. 251 КУпАП) у будь-якому разі повинен відповідати вимогам ст. 256 КУпАП.

У дискусії взяли участь представники ЛьвДУВС, ХНУВС, Національної соціальної сервісної служби, Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, Центру сімейного права та Центру «Адвокат дитини» ВША НААУ, Львівського обласного бюро судово-медичної експертизи, ГО «Безпечний освітній простір», райуправлінь поліції, центрів надання соціальних послуг територіальних громад Львівщини та інших регіонів України.

Деталі обговорення: <http://surl.li/htzzh>.

15-17 червня доповідь на тему «Від дитсадка до університету: правові поради з протидії булінгу і кібербулінгу» представила голова Комітету Лариса Гретченко під час участі у X Всеукраїнській робочій нараді з питань апробації і впровадження курсу «Культура добросусідства».

У виступі висвітлені питання стосовно:

прав та обов'язків освітнього процесу та їх відповідальність;

організації антибулінгової роботи та практики реагування на прояви цькування;

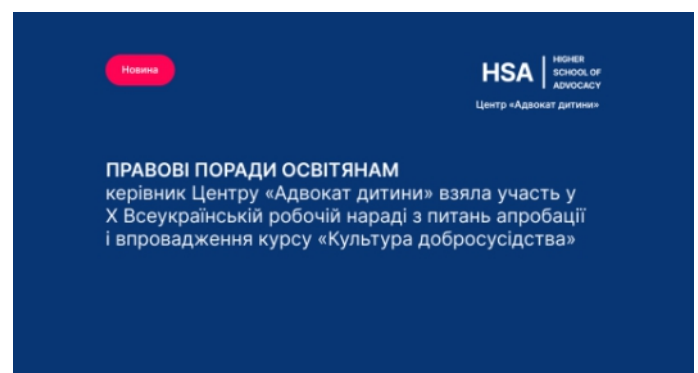
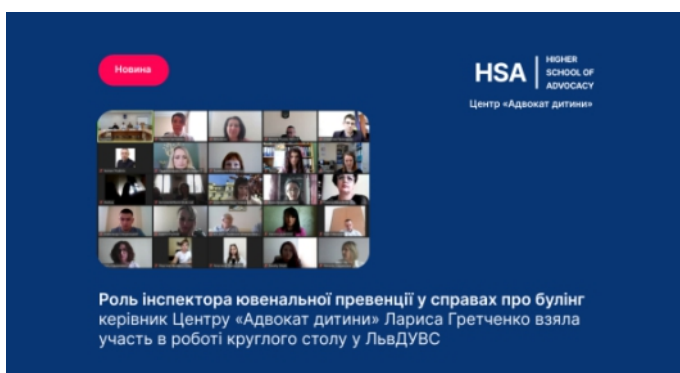
розпізнавання правової конструкції булінгу, типових ознак і відмінностей від конфлікту та суміжних правопорушень;

ролі та статусу педагога в ситуації булінгу;

видів юридичної відповідальності та способів відновлення порушених прав.

Окрему увагу Лариса Гретченко звернула на антибулінгову політику закладу освіти.

Детальніше: <http://surl.li/irjre>.

23 червня 2023 року в Одеському державному університеті внутрішніх справ відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Захист прав дитини в умовах військової агресії», присвячена обговоренню теоретичних і практичних проблем захисту дітей в умовах війни, а також узагальненню наукового та практичного досвіду з метою їх вирішення.

До участі в тематичному обговоренні долучилася голова Комітету, керівниця Центру «Адвокат дитини» Лариса Гретченко з доповіддю на тему «Адвокат дитини: виклики та рішення щодо захисту прав дітей і їх доступу до правосуддя в умовах воєнного стану».

У виступі окреслено гарантії реалізації права дитини на правову допомогу в умовах сьогодення та проблемні аспекти доступу на практиці. Окрему увагу сфокусовано:

на фізичній безпеці дітей в умовах війни, ризиках і відповідальності у разі відмови батьків, осіб, які їх замінюють, або інших законних представників від обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей з окремого населеного пункту в місцевості, де ведуться бойові дії;

право дитини на освіту в умовах воєнного стану і небезпеки колабораційної діяльності в освітній галузі (ст. 111-1 ККУ);

особливостям правового статусу дітей-волонтерів і ризикам протиправного використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (ст.150-1 ККУ), втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність (ст. 304 ККУ) та шахрайство (190 ККУ)

право дитини на сім'ю, виховання, утримання батьками, у поєднанні з новими категоріями сімейних спорів та можливими рішеннями у виді притягнення до відповідальності за невиконання батьками обов'язків щодо виховання дитини (184 КУпАП), у вигляді позбавлення батьківських прав (ст. 164 СКУ), за ухилення від сплати аліментів (164 ККУ) та залишення в небезпеці (135 ККУ).

Деталі обговорення: <http://surl.li/ipqsg>.

13 вересня експерти Української Гельсінської спілки з прав людини за підтримки USAID підготували аналітичне дослідження «Повернення українських депортованих дітей батьками: чи існують ризики звинувачення у колабораційній діяльності?».

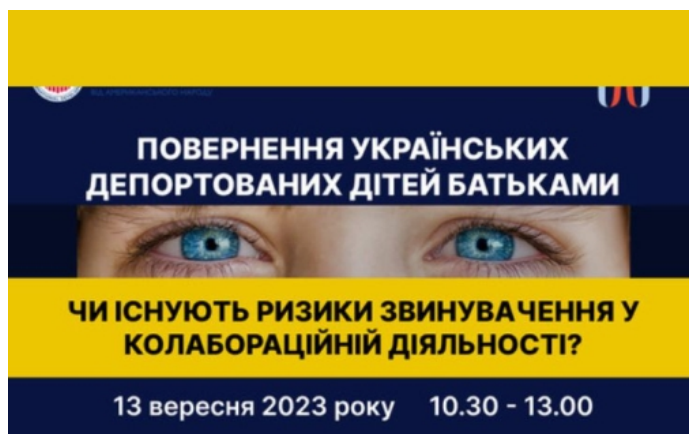
Модератором заходу виступила голова Комітету Лариса Гретченко.

Мета дослідження полягала у виявленні проблем, з якими зіштовхуються батьки дітей, примусово вивезених з окупованих територій України на територію РФ. Як з'ясувалося, опитані батьки та інші законні представники дітей були вимушені шукати альтернативні шляхи повернення в Україну дітей, замість звернення до державних органів за допомогою.

Для цього провели опитування 10 батьків та інших законних представників дітей, яких уже вдалося повернути в Україну. Люди поділилися своїм болем, страхами, побоюваннями. Суспільство має почути про ці історії, щоб надалі не допускати таких помилок.

Детальніше на сайті ВША НААУ:

<https://tinyurl.com/yxx2kwa3>.

У жовтні в Офісі Ради Європи презентували комплексний огляд та аналіз проектів нормативно-правових актів щодо юстиції, дружньої до дитини.

Участь у заході взяли голова Комітету Лариса Гретченко та секретар Ірина Попіка.

Юстиція, дружня до дітей, не повинна обмежуватися сферою кримінальних проваджень і справ про адміністративні правопорушення. Важливо зосереджувати увагу перш за все на вирішенні сімейних спорів, враховуючи інтереси дитини, вважає Л. Гретченко.

«Наслідуючи конвенційний принцип всеохопного забезпечення найкращих інтересів дитини, гарантії доступу дітей до правосуддя не повинні обмежуватися лише чинником їх перебування у конфлікті чи у контакті із законом, а й справедливо застосовуватися у цивільних провадженнях, передусім при вирішенні сімейних спорів за участі чи стосовно інтересів дитини», – зауважила вона.

Голова Комітету звернула увагу на статус вразливості дитини при вирішенні сімейних спорів, які часто межують із правопорушеннями (наприклад, коли йдеться про домашнє насильство). Коментуючи законопроекти, адвокат наголосила на потребі збереження процесуальних гарантій для дітей та забезпеченні права кожної дитини на професійну правничу допомогу адвоката.

Детальніше за посиланням:

<https://tinyurl.com/2p8p6hn4>.

14 жовтня відбувся Форум молодих юристів України, на якому голова Комітету Лариса Гретченко представила доповідь на тему «Сімейні та спадкові відносини під час війни: актуальна практика».

Передусім спікер відзначила, що сімейні правовідносини будуються на емоційній близькості, почуттях любові, довіри, взаємної відповідальності, дитиноцентризму. Разом з тим руйнація сім'ї та процес розірвання шлюбу, спори стосовно виховання та утримання дітей, як правило, обтяжені негативними психоемоційними переживаннями, сварками, ворожістю, протистоянням. Втратою дитячо-батьківських стосунків.

Детальніше за посиланням:

<https://tinyurl.com/54vkrxk2>.

20 жовтня у Верховному Суді відбувся круглий стіл на тему «Механізми судового захисту дітей від домашнього насильства», організований Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду спільно з ГО «Prevent».

Участь у заході взяла заступник голови Комітету Світлана Савицька.

5. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

Адвокат С. Савицька наголосила, що орган опіки та піклування потребує трансформації, адже не відповідає потребам сьогодення. Відповідаючи на питання адвоката щодо необхідності висновку органу опіки у відповідних справах, суддя Верховного Суду Сергій Погрібний зауважив, що, дійсно, висновок органу опіки та піклування є важливим доказом у справі, проте відсутність такого висновку у справі не є підставою для скасування судового рішення, адже суди приймають рішення на підставі оцінки й інших доказів, наявних у справі.

Більшість учасників підтвердили, що такі висновки за своїм змістом не завжди є вмотивованими, а тому не беруться судом до уваги. Не вирішеним однозначно на сьогодні є питання щодо можливості підготовки висновку органу опіки та піклування у разі, коли дитина з одним із батьків перебуває за межами України.

Гострим лишається і питання юрисдикції України в справах стосовно дітей, адже з такою кількістю дітей і за таких умов, як евакуація через війну, Україна ще не стикалася.

Також під час заходу було приділено увагу питанням про практику застосування обмежувального припису та особливостям розгляду справ про домашнє насильство.

Детальніше за посиланням:

<https://tinyurl.com/mrse8hev>.

У жовтні голова Комітету Лариса Гретченко взяла участь в установчому засіданні робочої групи при Міжвідомчій координаційній раді з питань правосуддя щодо неповнолітніх.

«Сьогодні важливо бачити дитину як самостійного суб'єкта звернення за професійною правничою допомогою, законодавчо закріпити визначеність її процесуального статусу у цивільних провадженнях, – наголосила голова Комітету. – Сімейні спори за участі дітей чи стосовно їх інтересів є складною категорією справ, адже врегулювання спірних питань між батьками та іншими особами, безумовно, впливає на долю дитини. Результат будь-якого адміністративного чи судового провадження має бути спрямований на захист прав дитини та забезпечення її найкращих інтересів, приділяючи належну увагу поглядам і думці дитини відповідно до віку і зрілості».

Під час заходу члени робочої групи обговорили попередні результати дослідження питань забезпечення прав дитини у цивільних провадженнях, зокрема під час розгляду справ, які стосуються права дитини на сім'ю.

Детальніше за посиланням:

<https://tinyurl.com/mvvar3yw>.

У листопаді поточного року у Верховному Суді відбувся круглий стіл на тему «Судова влада та медіація: точки перетину». Участь у заході взяли голова Комітету Лариса Гретченко та її заступник Світлана Савицька.

«Найбільша проблема, особливо сімейних спорів, які розглядаються в судах, – це відсутність у сторін уміння комунікувати, розбиратися в своїх інтересах, визначати свої ризики, і через це – неможливість доходити до мирової угоди». Таку думку висловила С. Савицька.

Коментуючи підсумки заходу, Лариса Гретченко відзначила необхідність покращення доступу громадян до медіаційних послуг. «Перевагами мирного вирішення спорів і конфліктів, особливо стосовно сім'ї та інтересів дітей, є самовизначеність сторін при прийнятті рішень, готовність домовлятися та виконувати такі домовленості без втручання державних органів, – зауважила вона. – Вбачається доцільним розвиток співпраці всіх учасників системи правосуддя та організацій медіаторів для покращення доступу громадян до медіаційних послуг, а також удосконалення процедури врегулювання спору за участі судді».

Детальніше за посиланням:

<http://tinyurl.com/3easy25s>.

24 листопада у Хмельницькому апеляційному суді відбувся тренінг «Судова медіація. Врегулювання спору за участю судді», тренерами якого виступили голова Комітету Лариса Гретченко та суддя Жовтневого районного суду м. Дніпропетровська, викладач-тренер Національної школи суддів України Максим Ходаківський.

Разом з тренерами учасники заходу розбиралися у питаннях правового регулювання медіації у національному законодавстві, процедурі й особливостях медіації в окремих видах спорів, аналізували співвідношення й відмінність інституту врегулювання спору за участі судді від медіації.

Одним із напрямів обговорення стали особливості медіації при вирішенні сімейних спорів.

Детальніше за посиланням:

<http://tinyurl.com/msakz9m3>.

5 грудня в рамках заходів до Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства» у м. Києві відбувся Форум психологічної служби у системі освіти «Ні насильству!».

З доповіддю на тему «Як захистити права дитини в складних життєвих обставинах: на запитання психологів відповідає адвокат дитини» виступила голова Комітету, керівниця Центру «Адвокат дитини» Лариса Гретченко.

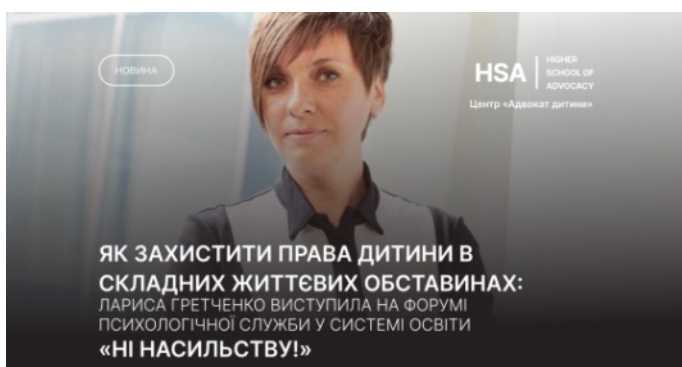
Лектор відзначила, що міжнародні стандарти та українське законодавство гарантують кожній дитині захист від усіх форм домашнього насильства та інших проявів жорстокого поводження з дитиною, експлуатації, включаючи сексуальне насильство, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють.

Висвітлюючи роль педагога і психолога у протидії насильству щодо дитини, Лариса Гретченко торкнулася юридично визначених і сформованих практикою статусів:

- «дорослий», якому довіряє дитина (особливо в ситуації конфлікту з батьками);
- суб'єкт реагування в ситуації насильства згідно із законодавством;
- надавач соціально-психологічних послуг (за посадою, у складі мобільних бригад тощо);
- учасник адміністративних процесів і судових проваджень за участі дитини;
- фахівець, залучений до процесу опитування, з'ясування думки дитини у цивільному провадженні, відібранні показів/свідчень у кримінальному провадженні.

Детальніше за посиланням:

<https://tinyurl.com/yvt3uktm>.

12 грудня відбулося засідання Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх, яке проходило в приміщенні Верховного Суду.

Участь у заході взяла голова Комітету Лариса Гретченко, яка також є експертом МКР. Вона презентувала аналіз досвіду запровадження сімейної спеціалізації суддів у справах сім'ї та дітей, здійснений спільно з Павлом Пархоменком, суддею Бахмацького районного суду Чернігівської області. Під час дослідження був використаний досвід зарубіжних країн у цьому питанні – Польщі, Франції, Казахстану, Грузії, Англії та Уельсу, а також України.

Адвокат дійшла висновку, що досліджений міжнародний досвід характеризується спеціальним законодавством та упровадженням на практиці інститутом спеціалізації суддів на розгляді справ за участі дітей. Таке відображення спеціалізації суддів на розгляді справ за участі дітей в національній політиці може стати одним із вагомих кроків на шляху європейської інтеграції України. Вона зазначила, що реформування системи ювенальної юстиції в Україні демонструє цілеспрямовані кроки з метою створення дружнього до дітей правосуддя на основі професійного підходу осіб, що працюють з дітьми.

Детальніше за посиланням: <http://tinyurl.com/msa4wj87>.

Ознайомитися із дослідженням: <http://tinyurl.com/yc255ee6>.

У грудні роль педагога і психолога як учасника системи правосуддя, дружнього до дитини, за участі керівника Центру «Адвокат дитини» обговорили у Навчально-науковому інституті психології та соціальної роботи НУЧК імені Т. Г. Шевченка.

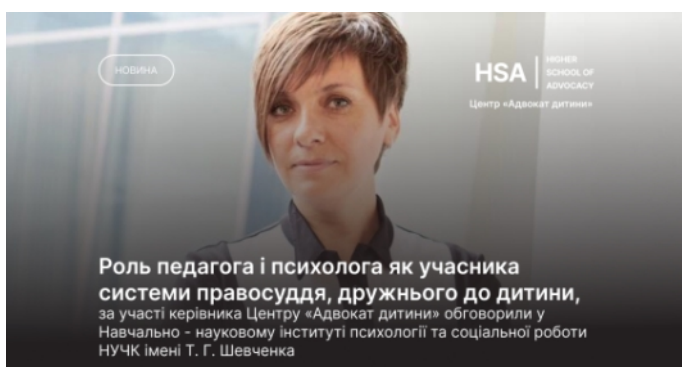
Напередодні Міжнародного дня студента Лариса Гретченко, голова Комітету, керівник Центру «Адвокат дитини» ВША НААУ провела гостьову лекцію для студентів і викладачів Навчально-наукового інституту психології та соціальної роботи Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка та Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського на тему «Педагог і психолог як учасник системи правосуддя, дружнього до дитини».

Актуальність теми обумовлена включеністю психологів і педагогів в активну фазу реформування захисту прав дітей в Україні, відповідно визначеності їх правового статусу приділяється особлива увага.

Під час зустрічі Лариса Гретченко роз'яснила студентству базові міжнародні стандарти захисту прав дитини. Зі слів адвоката, конвенційна «формула» щасливого дитинства, орієнтована перш за все на дитину як суб'єкта правовідносин, її право на самовизначення, закріплює широко спектральність прав та інтересів дитини та пріоритет забезпечення найкращих інтересів дитини.

Детальніше за посиланням:

<https://tinyurl.com/26dxjaau>.

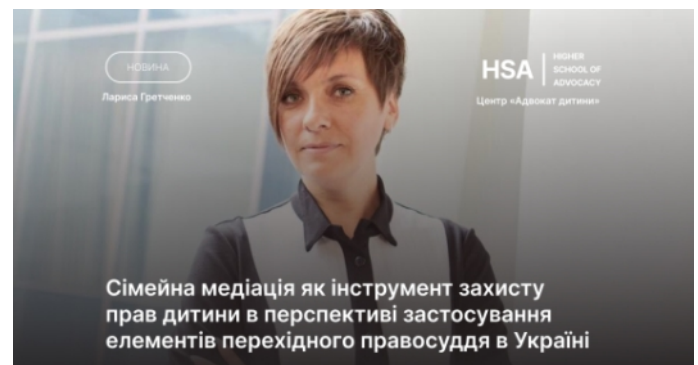

13 грудня представлено доповідь “Сімейна медіація як інструмент захисту прав дитини в перспективі застосування елементів перехідного правосуддя в Україні” під час круглого столу «Впровадження перехідного правосуддя на засадах медіації».

Захід організовано за ініціативою кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін Львівської національної академії у співпраці з Інститутом вищої освіти НАПН та Державним університетом інтелектуальних технологій і зв'язку, який покликаний обговорити законодавчі засади медіації, застосування перехідного правосуддя та його значення для України в умовах воєнного стану.

Детальніше за посиланням:

<http://tinyurl.com/9x7xa73p>.

6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, ПІДГОТОВЛЕНІ ЧЛЕНАМИ КОМІТЕТУ

Комітет підготував **методичні рекомендації для адвокатів «Шлюб з іноземним елементом»**.

Посібник покликаний звернути увагу адвокатів на особливості правового супроводу чи надання правової допомоги та судового розгляду сімейних справ з іноземним елементом. У посібнику зібрані практичні поради щодо роботи у сфері сімейних справ з іноземним елементом та викладені основні практичні процедурні аспекти укладення, існування та розірвання шлюбу з іноземним елементом.

Переглянути методичні рекомендації можна за посиланням: <https://bit.ly/3YCpLIF>.

Комітет і Центр «Адвокат дитини» Вищої школи адвокатури НААУ підготували **рекомендації з питань усиновлення дитини, яка проживає в Україні, для іноземних громадян і громадян України, які постійно перебувають за кордоном**.

Внаслідок збройної агресії росії проти України кількість дітей, які залишилися без батьківського піклування, постійно зростає. Багато небайдужих, не лише українців, а й іноземців, хочуть допомогти та подбати про дітей, які втратили батьків чи потребують опіки.

Саме тому сьогодні питанню усиновлення привертається велика увага. З початку війни процес усиновлення було призупинено. Це було спровоковано ризиками для інтересів дітей, адже виконати повну процедуру було вкрай важко.

Переглянути рекомендації можна мовами:

- українською: <https://bit.ly/450cE7Q>
- англійською: <https://bit.ly/3MySD11>.

6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, ПІДГОТОВАНІ ЧЛЕНАМИ КОМІТЕТУ

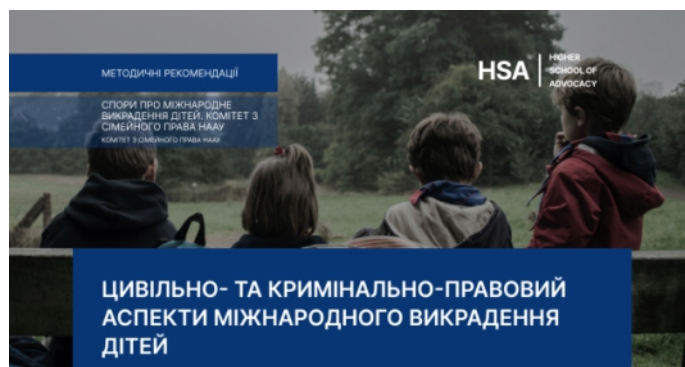
Колективами Комітету, Вищої школи адвокатури та Міністерством юстиції України підготовлені **методичні рекомендації «Цивільно- та кримінально-правовий аспекти міжнародного викрадення дітей»**.

Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25.10.1980 (Гаазька конвенція) була розроблена і підписана з метою запровадження міжнародно-правового механізму мирного та впорядкованого повернення дітей, яких незаконно вивезено або яких незаконно утримують в іншій державі.

Вимога цієї Конвенції обумовлена потребою забезпечити вирішення питань, що стосуються виховання і опіки дитини, у легітимний спосіб і таким чином гарантувати стабільне життя дитини і нормальні її стосунки з батьками чи іншими опікунами (піклувальниками).

Для України стороною цієї Конвенції вважається держава, що визнала приєднання України до Гаазької конвенції, або приєднання якої до Конвенції визнано Україною відповідно до ст. 38 Гаазької конвенції.

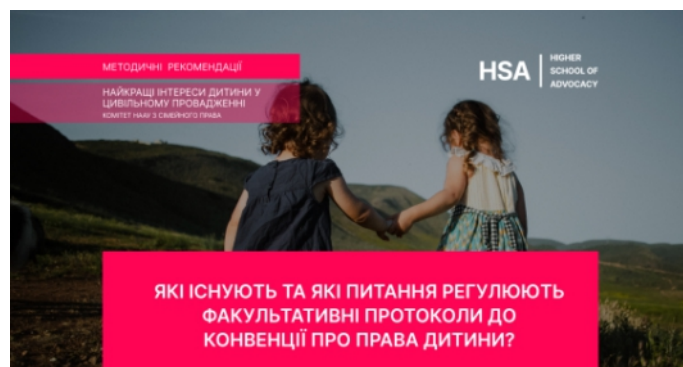
Переглянути методичні рекомендації можна за посиланням: <https://is.gd/tqTpkL>.

Комітетом підготовлені методичні рекомендації «Найкращі інтереси дитини у цивільному провадженні».

Які існують та які питання регулюють факультативні протоколи до Конвенції про права дитини?

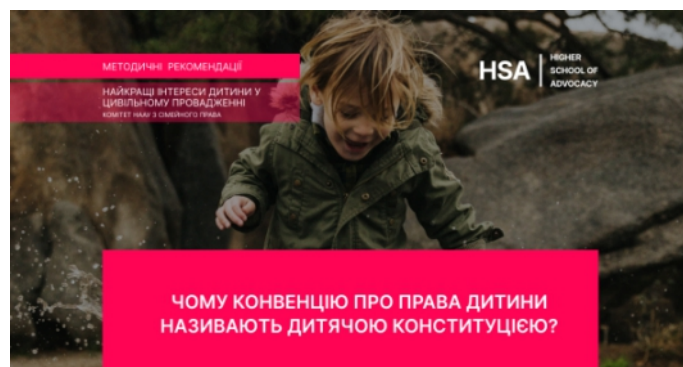
Перегляд: <http://tinyurl.com/3xmmva87>.

Комітетом підготовлені методичні рекомендації «Найкращі інтереси дитини у цивільному провадженні».

Чому Конвенцію про права дитини називають дитячою Конституцією?

Перегляд: <http://tinyurl.com/2sm3kx25>.

Методичні рекомендації підготовлено колективом авторів, які практикують мирне вирішення сімейних спорів, – це й адвокати, і медіатори, і судді. Посібник покликаний звернути увагу адвокатів на переваги та ефективність вирішення сімейних спорів саме за допомогою мирних способів вирішення спорів. У ньому викладено основні способи та методики мирного вирішення спорів, розглянуто практичні ситуації вирішення спорів та наведено зразки документів, які стануть у пригоді при вирішенні сімейних спорів мирним шляхом.

Перегляд: <http://tinyurl.com/ykj742fx>

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ
СЕКЦІЯ З СІМЕЙНОГО ПРАВА

МИРНЕ ВИРІШЕННЯ СІМЕЙНИХ СПОРІВ

Методичні рекомендації

7. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ, ІНТЕРВ'Ю ТОЩО), ОПУБЛІКОВАНІ НА САЙТІ НААУ, ВІСНІ ТА ЗМІ

1. [Особливості спадкування частки померлого іншим з подружжя та іншими спадкоємцями](#) (Тетяна Жидачек).
2. [Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія](#) (Лариса Гретченко).
3. [Як зробити школу безпечною?](#) (Лариса Гретченко).
4. [Контроль за цільовим витрачанням аліментів: порядок та судова практика](#) (Інна Скузь).
5. [Підходи суду до оцінки доказів у справі, де потерпілою є малолітня дитина, та оцінки процедурної справедливості](#) (Людмила Гриценко).
6. [Сімейні спори в огляді судової практики](#) (Ганна Гаро).
7. [Справи про виселення з житла колишнього з подружжя: тонка межа між захистом права власності та права на житло](#) (Ірина Попіка).
8. [Зміна розміру аліментів: що потрібно знати для успішного вирішення спору?](#) (Ганна Гаро та Марія Бабішена)
9. [Яким чином розірвати шлюб з особою, яка проживає на тимчасово непідконтрольній території України?](#) (Людмила Гриценко)
10. [Судові процеси про розірвання шлюбу з іноземцем](#) (Юрій Бабенко).
11. [Клієнти сімейного адвоката: хто вони і де їх шукати?](#) (Ганна Гаро)
12. [Строки в цивільному процесі через призму воєнного стану](#) (Людмила Гриценко).
13. [Національне законодавство та досвід територіальних громад з питань евакуації дітей в умовах війни](#) (Людмила Гриценко, з доповіді на фаховій дискусії).
14. [Доступ дитини до правосуддя в сучасних реаліях: про виклики сьогодення, бар'єри та можливості](#) (Людмила Гриценко, з доповіді на круглому столі).
15. [Закриття/зупинення справ судом стосовно дітей, які евакуювались за межі України](#) (Юрій Бабенко, з доповіді на круглому столі).
16. [Як розпізнати булінг в закладі освіти: ключові ознаки і характерні прояви цькування](#) (Лариса Гретченко).
17. [Зупинення провадження в цивільній справі та принцип найкращих інтересів дитини](#) (Людмила Гриценко).
18. [Удосконалення законодавства про притягнення одного з батьків дитини до кримінальної відповідальності](#) (Людмила Гриценко, з доповіді на круглому столі).
19. [Сімейна конституція: тренд чи реальна потреба?](#) (Ганна Гаро, з доповіді вебінару). Перегляд: <https://bit.ly/3lfbWE>.
20. [Практичні аспекти відшкодування шкоди, завданої булінгом, в огляді судової практики](#) (Лариса Гретченко, з доповіді вебінару).
21. [Найкращі інтереси дитини у сім'ї, освіті, охороні здоров'я: як розпізнати і забезпечити?](#) (Лариса Гретченко, з доповіді семінару)
22. [Кібербулінг в закладі освіти: найбільш поширені прояви порушень та алгоритми дієвого реагування](#) (Лариса Гретченко).
23. [На яких умовах реалізується право на допуск відвідувачів до пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні?](#) (Лариса Гретченко)
24. [Набувальна давність як один із способів визнання права власності](#) (Людмила Гриценко).

25. [Конституційне право дитини на безоплатну правову допомогу: що варто знати?](#) (Лариса Гретченко)
26. [Доказова база у справах про стягнення додаткових витрат на утримання дитини](#) (Анна Осадча).
27. [Відповідальність за прострочення оплати додаткових витрат на дитину](#) (Ольга Філатова).
28. [Аліментні зобов'язання у Словаччині](#) (Ольга Сєришева).
29. [Які медико-санітарні вимоги ставить законодавство до умов виховання та навчання дітей?](#) (Лариса Гретченко)
30. [Чи змінився порядок зарахування дітей до закладів освіти з прийняттям Закону України «Про систему громадського здоров'я»?](#) (Лариса Гретченко)
31. [Як у позові про захист прав малолітніх чи неповнолітніх осіб обґрунтувати підстави звільнення від сплати судового збору?](#) (Лариса Гретченко)
32. [Відмова батьків від лікування дитини: підстави, порядок та наслідки в огляді законодавства і практики](#) (Лариса Гретченко).
33. [Встановлення факту смерті чи оголошення військовослужбовця загиблим: виклики для адвоката та проблеми судової практики](#) (Лариса Гретченко).

Лариса Гретченко виступила співавтором підручника «Культура добросусідства» для 6 класу закладів загальної середньої освіти, який покликаний сприяти ціннісному ставленню підлітків до життя, здоров'я, усвідомлення своїх прав і свобод, поваги до прав інших.

“Співавторством у підручнику “Культура добросусідства” я намагаюсь привнести в утвердження дитиноцентризму, сприяти формуванню ненасильницької моделі поведінки і толерантності у правовідносинах за участі дитини”, – прокоментувала подію співавторка.

Детальніше: <http://surl.li/iltyf>.

католицького університету стартував курс «Голоси дітей» про права дітей для педагогів, до складу експертів якого увійшла голова Комітету Лариса Гретченко.

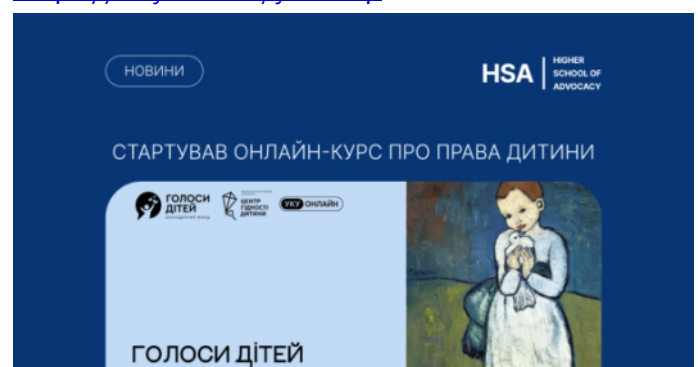
На курсі розглядаються ключові аспекти Конвенції про права дитини ООН, її значення та вплив на дитяче життя, а також піддано обговоренню права дітей на освіту.

«Дитина має право бути почутою, коли приймаються рішення, що стосуються її життя. Курс «Голоси дітей» розширює світогляд щодо прав неповнолітніх, сприяє розумінню сучасного стану системи захисту прав дітей відповідно до міжнародних стандартів, національного законодавства у сфері охорони дитинства та викликів воєнного часу. Дорогоговказом експертів є принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини у всіх сферах правовідносин. Курс навчає повазі до права кожної дитини на вільне висловлення особистої думки, формування власних поглядів, ефективній реалізації дитячих прав, їх дієвому захисту та відновленню», – зазначає Лариса Гретченко.

Детальніше: <http://tinyurl.com/mr22mhys>.

Детальніше про курс за посиланням:

<https://tinyurl.com/yk5u2ep>

8. СПІВПРАЦЯ З ВИЩОЮ ШКОЛОЮ АДВОКАТУРИ НААУ

Комітетом спільно з Вищою школою адвокатури НААУ було організовано низку заходів.

Ганна Гаро виступила лектором вебінарів на теми:

- «Клієнти сімейного адвоката: хто вони і де їх шукати?» (3 березня);
- «Сімейна конституція: тренд чи реальна потреба?» (17 квітня).

Лариса Гретченко виступила лектором вебінарів на теми:

- «Онлайн-Булінг: порядок реагування, особливості доказування, відповідальність за вчинення і приховування» (28 лютого);
- «Шкода, завдана булінгом: актуальна судова практика і практичні поради по відшкодуванню» (6 квітня);
- «Право дитини на спадок: законодавчі привілеї та договірний аспект. Виклики воєнного часу» (10 квітня);
- «Найкращі інтереси дитини у сім'ї, освіті, охороні здоров'я: як розпізнати і забезпечити?» (1 червня);
- «Люди, які вживають наркотичні речовини, у фокусі правової допомоги: потреби, специфіка, виклики, етика» (3 серпня);
- «Спадкові права дитини: найпоширеніші питання та спростування хибних уявлень, що виникають у практиці» (1 вересня);
- «Правнича допомога в справах про встановлення факту смерті (загибелі) військовослужбовця та суміжних спорах» (листопад);
- «Встановлення факту смерті (загибелі) військовослужбовця: актуальне законодавство та судова практика» (22 листопада);
- «Сімейні спори за участі дітей в умовах воєнного стану: актуальна судова практика» (27 листопада);
- «Право дитини на спадок: законодавчі привілеї та договірний аспект. Виклики воєнного часу» (30 листопада);
- «Права дитини та гарантії доступу до правосуддя, в т. ч. через систему БПД, в умовах воєнного стану» (18, 27 грудня).

Людмила Гриценко виступила лектором вебінарів на теми:

- «Розірвання шлюбу з особою, яка проживає на території, що тимчасово не контролюється урядом України» (21 лютого, 4 квітня);
- «Роль та значення висновку психолога в цивільних (в т.ч. сімейних) та кримінальних провадженнях» (14 березня, 31 травня);
- «Строки в цивільному процесі через призму карантину та воєнного стану» (27 березня);
- «Бездомні люди у фокусі правової допомоги: потреби, специфіка, виклики, етика» (13 липня);
- «Розірвання шлюбу з особою, яка проживає на території, що тимчасово не контролюється урядом України» (17 липня);
- «Формування адвокатського досьє в справах про ДТП в контексті роботи з доказами» (листопад).

Ірина Попіка виступила лектором вебінарів на теми:

- «Справи щодо виселення з житла колишнього з подружжя: захист права власності vs захист права на житло» (2 березня, 4 вересня);
- «Практичні аспекти стягнення додаткових витрат на утримання дитини» (2 жовтня).

Світлана Савицька виступила лектором вебінарів на тему:

- «Визначення місця проживання дитини з одним з батьків після 24.02.2022: нові виклики» (1 грудня).

Юрій Бабенко виступив лектором вебінарів на тему:

- Судові процеси про розірвання шлюбу з іноземним елементом (24 лютого, 2 червня).

Ольга Філатова виступила лектором вебінарів на теми:

- «Як стягнути аліменти поза межами України» (17 березня, 20 вересня);
- «Лайфхаки для адвоката, як співпрацювати з виконавцями під час дії воєнного стану» (23 жовтня).

9. ВИПУЩЕНІ ДАЙДЖЕСТИ КОМІТЕТУ

Комітет підготував **бюлетені (інформаційні дайджести новин у сфері сімейного права)**.

До вашої уваги у бюлетенях представлено:

- новели (актуальні зміни) законодавства;
- огляд судової практики у справах щодо поділу майна подружжя, стягнення аліментів, визначення місця проживання дитини, міжнародного викрадення дітей, визначення походження дітей, позбавлення та поновлення батьківських прав, видання обмежувальних приписів і практика ЄСПЛ;
- перелік наукових публікацій, дисертацій.

Перегляд бюлетеня за I квартал 2023 року:

<https://bit.ly/3BBCVvT>

Перегляд бюлетеня за II квартал 2023 року:

<http://tinyurl.com/259ax9db>

Перегляд бюлетеня за III квартал 2023 року:

<http://tinyurl.com/25f63her>

Перегляд бюлетеня за IV квартал 2023 року:

<http://tinyurl.com/48buvt29>

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

БЮЛЕТЕНЬ КОМІТЕТУ НААУ З ПИТАНЬ СІМЕЙНОГО ПРАВА

КОМІТЕТ НААУ З ПИТАНЬ СІМЕЙНОГО ПРАВА
2023

10. УЧАСТЬ ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ НААУ У РОБОЧИХ ГРУПАХ/ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАННЯХ ТОЩО

Підкомітетом з питань сім'ї та дітей Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики організовано обговорення питання щодо можливості запровадження та правового врегулювання питання відеофіксації освітнього процесу.

Від НААУ участь в обговоренні порушеного питання взяла заступник голови Комітету Лариса Гретченко.

Під час зустрічі учасниками проаналізовано сучасні виклики, що спричиняють потребу розгляду ініціативи законодавчого врегулювання процесу відеофіксації та відеоспостереження у закладах освіти. У системному огляді правових підстав для збору та поширення інформації у вигляді фото- та відеозйомки особи обговорено переваги та ризики можливого використання відеокамер, вплив на реалізацію та захист від порушень прав учасників освітнього процесу.

У виступі заступник голови Комітету з сімейного права НААУ звернула увагу на чутливий характер освітніх правовідносин і необхідність забезпечення збалансованості права на приватність особи і права на безпечні умови навчання.

Деталі зустрічі у публікації на сайті НААУ:

<https://bit.ly/3Z7EgUF>.

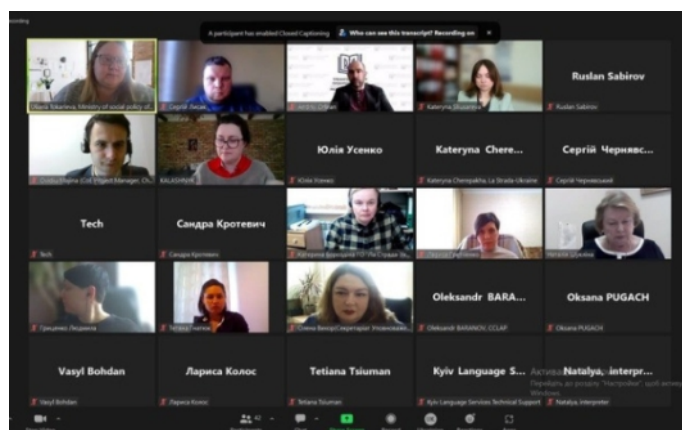
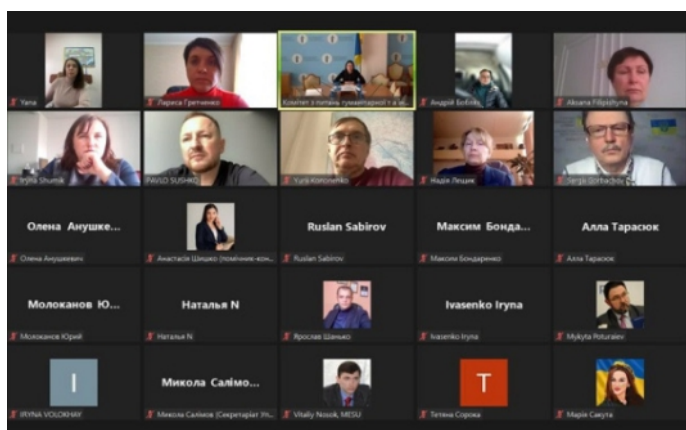
Представники НААУ: голова Комітету захисту прав людини Ганна Колесник, її заступниця Тетяна Гнатюк, член Ради Комітету Сергій Лисак і керівник Центру «Адвокат дитини» ВША НААУ, заступниця голови Комітету з сімейного права Лариса Гретченко долучилися до роботи Наглядової ради Проекту Ради Європи "Захист прав дітей під час війни і в післявоєнний період в Україні".

У межах Проекту 14 березня відбулася конференція на тему "Захист прав дітей під час війни та в післявоєнний період в Україні". Захід був організований Офісом Ради Європи в Україні за участі Уповноваженого ВРУ з прав людини та Уповноваженого Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації.

Також у цей же день відбулося перше засідання Наглядової ради Проекту РЄ "Захист прав дітей під час війни та у післявоєнний період в Україні", де були висловлені пропозиції щодо підвищення обізнаності та зміцнення потенціалу фахівців, що працюють для дітей і разом з дітьми.

Деталі заходів на сайті НААУ:

<https://bit.ly/3L2KSQg>.

11. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

НААУ направила позицію до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження обов'язкової спеціалізації суддів із розгляду справ, що виникають із сімейних правовідносин і стосуються захисту прав та законних інтересів дітей, у місцевих загальних судах та апеляційних судах» (реєстр. №8416 від 03.02.2023).

Правовий аналіз здійснено Комітетом.

НААУ підтримує та схвально оцінює запропоновані зміни, адже запровадження обов'язкової спеціалізації суддів із розгляду сімейних справ і тих, які стосуються захисту прав дітей, сприятиме ефективному розгляду такого роду справ і захисту найкращих інтересів дітей.

З детальною пропозицією можна ознайомитися за посиланням: <https://bit.ly/3jYoLzS>.

НААУ направила до Верховної Ради України зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)» (реєстр. №8329 від 02.01.2023).

Відповідний правовий аналіз здійснено комітетами з питань гендерної політики та з сімейного права НААУ у відповідь на запит Комітету ВРУ з питань гуманітарної та інформаційної політики.

Доцільність ухвалення цього законопроекту прокоментувала Голова Комітету з питань гендерної політики Тетяна Андріанова: «Ратифікація Україною Стамбульської конвенції є важливим кроком на шляху боротьби з насильством жінок, насильством у сім'ї. Але важливо не лише боротися з наслідками цих українських негативних явищ, а й запобігати їм. Для цього слід оновити національне правове законодавство та увідповіднити його до Стамбульської конвенції. Конвенція стимулює заохочувати повідомляти компетентні органи про акти насильства не лише безпосередніх свідків, а й тих, хто має обґрунтовані підстави вважати, що такий акт насильства може бути вчинено. Саме тому нам слід змінити відповідні статті Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Також слід конкретизувати коло осіб домашнього насильства, що стане запорукою кращого розуміння суб'єктного складу правопорушення. Наприклад, колишні партнери не можуть вважатися членами сім'ї, але можуть бути суб'єктами/об'єктами домашнього насильства і, як наслідок, мають бути притягнуті до відповідальності.

11. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

За чинним законодавством доведення домашнього насильства у такому випадку потребує справжньої доказової майстерності та неабиякої емоційної витривалості жертв насильства. А після внесення цих змін – процес доведення стане простішим, відтак – менш травматичним для жертв і більш результативним у контексті відповідальності для кривдників. Зло має бути покаране. Навіть якщо це зло з обличчям близької людини”.

З детальними зауваженнями та пропозиціями можна ознайомитися за посиланням:

<https://bit.ly/3XJmk1L>.

НААУ направила до Верховної Ради України зауваження та пропозиції до проекту Закону України **"Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо зміни терміну розгляду заяв про розірвання шлюбу"** (реєстр. №9043 від 21.02.2023). Відповідний правовий аналіз здійснив Комітет.

Метою законопроекту є зміна (збільшення) термінів розгляду заяв про розірвання шлюбу з метою надати більше часу для обдумування та примирення подружжя.

НААУ виступає проти ухвалення відповідного законопроекту в його запропонованій редакції, адже він не вирішує ті завдання, які ставить перед собою.

Подавши заяву про розлучення, чоловік чи жінка вже прийняли для себе рішення, і навіть якщо воно емоційне – це свідчить, що взаємовідносини у такої пари нездорові, які завдають кожному з них і дітям ще більшої травматизації.

З детальними зауваженнями та пропозиціями можна ознайомитися за посиланням:

<https://bit.ly/40dLtcU>.

У серпні Комітету Верховної Ради України з питань правової політики направлено правовий аналіз проекту Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо захисту прав дітей при тимчасовому виїзді за межі України (№9480 від 11.07.2023), який здійснено Комітетом НААУ з питань сімейного права.

Зауваження та пропозиції торкнулися таких аспектів, як ініційованого збільшення віку виїзду дитини за кордон без супроводу батьків (усиновлювачів), опікуна, піклувальника, прийомних батьків, батьків-вихователів та у супроводі одного з них або іншої уповноваженої ними особи. На думку членів Комітету, запропоновані зміни не сприятимуть посиленню захисту прав дітей, які виїжджають за межі України, у тому числі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Прийняття проекту Закону у частині внесення змін до статті 313 Цивільного кодексу України призведе до необґрунтованого обмеження права на свободу пересування для підлітків 16 – 17 років в умовах воєнного стану в Україні.

Водночас адвокатами підтримано доцільність внесення змін до ст. 242 Цивільного кодексу України. Їх прийняття з конкретизацією кола законних представників малолітніх і неповнолітніх осіб сприятиме посиленню захисту прав дітей, які виїжджають за межі України, у тому числі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

З детальними зауваженнями та пропозиціями можна ознайомитися за посиланням:

<http://tinyurl.com/54baceek>.

12. ЗДІЙСНЕННЯ ІНШОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СПРЯМОВАНОЇ НА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Відповіді членів Комітету на запитання адвокатів у межах рубрики Вищої школи адвокатури НААА #ВідповідіЛекторівВША

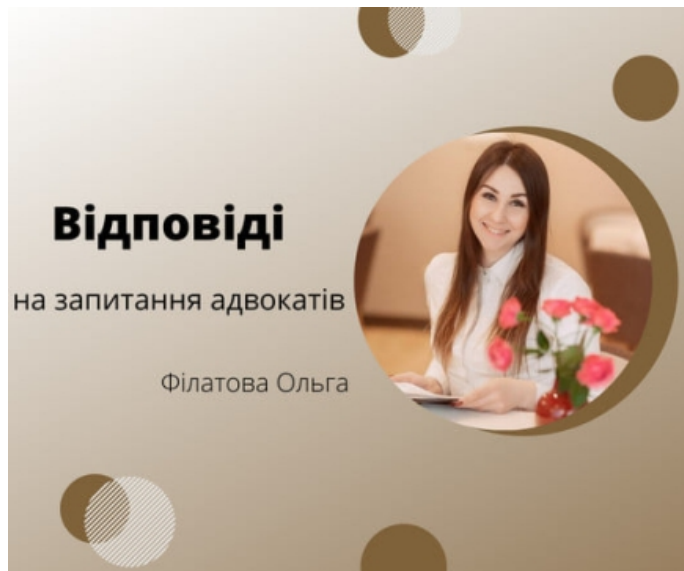
Відповідає **Ольга Філатова:**

- Як бути стягувачу із стягненням аліментів з боржника, якщо відсутній РНОКПП боржника?

Відповідь: <https://bit.ly/42kPXdp>

- Право на приватизацію службової квартири одноособово. Які докази потрібно зібрати?

Відповідь: <https://bit.ly/43FKUVg>

Відповідають **Ганна Гаро та Марина Вітліна:**

- Відповіді на найпоширеніші питання стосовно правових нюансів спадкових спорів:

<https://bit.ly/3YHg00k>

- Сторонами погоджено місце проживання дітей з матір'ю, чи потрібно отримувати дозвіл батька на тимчасовий виїзд дитини?

Відповідь: <https://bit.ly/3i38Sji>

Відповідає Ірина Попіка:

• Мати померла, бабуся перешкоджає спілкуванню батька з дітьми, батько має бажання забрати дітей жити з собою, діти проти, так як їх налаштували багато років проти батька. Який має бути алгоритм дій, щоб допомогти батькові забрати дітей від бабусі?

Відповідь: <https://bit.ly/3MMу5T8>.

Ірина Попіка

Вища школа адвокатури НААУ

Відповідає Людмила Гриценко:

• Чи вважається частка спадкодавця в приватизованій квартирі спільним майном подружжя?

Відповідь: <https://bit.ly/3ZRvA5X>.

Людмила Гриценко

Вища школа адвокатури НААУ

Відповідає Інна Скузь:

• Чи можна при розірванні договору про утримання дітей, просити забезпечення позову?

Відповідь: <https://bit.ly/3lK0q17>;

• Як одному із батьків повернути дітей в Україну після закінчення воєнного стану? Відповідь:

<https://bit.ly/3lxAbUn>;

• Чи можна на даний час зняти особу (колишнього з подружжя, якщо він проживає із власником) з реєстрації, без звернення до суду (без позову про втрату права користування житлом)?

Відповідь: <https://bit.ly/3A2nQT9>;

• Які повинен вчинити дії один з батьків, який знаходиться в Україні, щоб мати шанс після закінчення воєнного стану повернути дітей в Україну?

Відповідь: <http://surl.li/jlpjz>.

Відповідає Юрій Бабенко:

- Якщо особа не є кровним сином померлого батька? Який позов подавати?

Відповідь: <https://bit.ly/3KianwX>;

- Якщо батько дитини громадянин РФ, як забезпечити його повідомлення про розгляд?

Відповідь: <https://bit.ly/419rZBk>.

Відповідає Оксана Майорова:

- Чи подавати в суд позов про визначення способу участі матері у вихованні спільної дитини?

Відповідь: <https://bit.ly/3XHGcll>;

- Звернення в суд з позовом про визначення місця проживання дитини, які правові норми варто застосовувати?

Відповідь: <https://bit.ly/3EEEEKu3>.

Відповідає Інна Тута:

- Діти вивезені після 24.02.2022 за кордон: звертатися виключно із заявою про повернення дітей в Україну?

Відповідь: <https://bit.ly/3pO5Qdu>.

Про нові заходи та публікації дізнавайтеся [на сторінці Комітету у Facebook](#).

